

Bu Sayıda

Otoriterleşme ve Direniş başlıklı Tarihsele Materyalizm Özel Sayımız, 2022 yılı Nisan ayında gerçekleştirdiğimiz *Historical Materialism İstanbul 2022* konferansında yapılan sunumlar içerisinde yapılan bir seçkiden oluşuyor. Bu etkinlik ise, blog, kitap serisi ve konferanslar gibi bir dizi etkinlik aracılığıyla tarihsel materyalizmin gelişimine katkı sunmayı amaçlayan *Historical Materialism* (HM) dergisi ile yapmış olduğumuz işbirliğine dayanmaktadır.

Söz konusu işbirliği, 10 yılı aşkın bir süredir Toronto, New York, Barcelona, Atina, Beyrut, Delhi ve Sydney gibi şehirlerde düzenlenen konferans serisini, son yıllarda küresel şartlar ve Türkiye ekonomisinin ve ülkedeki siyasal koşulların da etkisiyle uluslararası etkinliklerden uzaklaşmak zorunda olan Türkiyele Marksist entelektüeller için ulaşılabilir kılma amacı da taşıyordu. Ayrıca, konferansın düzenleyici ve katılımcı tabanını mümkün olduğunca geniş tutmak amacıyla işbirliklerimizi de genişlettik. Praksis Dergisi ile birlikte Türk Sosyal Bilimler Derneği, Sosyal Araştırmalar Vakfı ve Mülkiyeliler Birliği organizasyonu üstlendiler.

Konferansın bahsetmiş olduğumuz kurumların temsilcilerinden oluşan Düzenleme Komitesi ise alfabetik sırayla şöyleydi Ali Rıza Güngen, Ali Yalçın Göymen, Aylin Topal, Cemil Yıldızcan, Cihan Özpinar, Deniz Parlak, Ecehan Balta, Ezgi Doğru, Fuat Özdiñ, Galip Yalman, Özgür Narin, Özgür Orhangazi, Paul Reynolds ve Saygun Gökarkisel.

Konferansın başlığını küresel konjonktürdeki değişimin ruhunu yansıtacak şekilde *Sistemik Kırılganlıklar ve Karşı-Stratejiler* olarak belirledik. 2013 sonrası yükselişte olan otoriter rejimlerin sistem açısından istikrar yaratamadığı, düzen içi solun buna karşı alternatif bir birikim ve bölüşüm modeli oluşturamadığı bir konjonktürü, kapitalizmden çıkış için üretilmesi gereken karşı-stratejilerle birlikte konuşma zamanının geldiğini düşünerek tartışmaya açtık.

Bu genel başlık altında Otoriterleşme, Ekoloji, Doğu Avrupa, İslam ve Marksizm ile Strateji alt başlıklarına dair oturumlar planladık. Tüm bu genel başlık ve altbaşlıklar dahilinde, konferansımızda 40 paralel oturum, 3 de panel yer aldı. Bu oturumlarda toplam 144 adet tebliğ sunuldu. Sonuç olarak, 62'si yurtdışından gelen 176 panelistin ve bunlara ek olarak organizasyonda görev alan kişilerin, oturumları modere etmeleri için davet ettiğimiz dostlarımızın ve dinleyici olarak katılanların hazır bulunduğu bir ortamı pandemi sonrasında yaratmayı başardığımız söylenebilir.

Konferans kapsamında kaleme alından ve sayımızın genel başlığı ile uyumlu olduğu düşündüğümüz sunuşlar arasından gerçekleştirdiğimiz seçkiye Muharrem Enes Kaya'nın *Hukukun 'Namevcut Mevcudiyeti': Türkiye'deki "Anayasasızlaştırma" Konjonktürünün Analizi* isimli çalışması ile başlıyoruz. Türkiye'deki Anayasasızlaştırma fenomenini Konjonktürel Marksizmin kavramsal çerçevesi içerisinde ve Kültürel Çalışmalar Okulu tarafından geliştirilen Konjonktür Analizi'nin yöntemsel araçlarıyla ele alan çalışma, hukuku güç ilişkilerinin biçim-belirlenimli bir yoğunlaşması olarak kavramlaştırmaktadır. Metin, hukukun siyasal iktidarın örgütlenmesi ve sınırlandırılması açısından sahip olduğu fonksiyonu öne çıkarmakta ve bunun hegemonya istikrarsızlığı koşullarında geçirdiği niteliksel dönüşümün, istisnai bir rejimin ortaya çıkışı ve kurumsallaşması bakımından önemini vurgulamaktadır. Türkiye'nin mevcut konjonktürü göz önüne alınarak, anayasasızlaştırma pratiklerinin rejim değişimine etkisi incelenmektedir.

Otoriterlik Koşullarında İşçi Sınıfı Eylemleri: 2015 Sonrası Türkiye Vakası adlı ikinci makale Alpkan Birelma, Ebru Işık ve Deniz Sert tarafından kaleme alındı. Yazarlar 2015 yılından bu yana otoriterliğin artışıyla

birlikte önceki döneme göre düşüş gösteren işçi eylemlerinin 2021'de ve 2022'nin ilk iki ayında yaşanan eylemlerin etkisiyle önemli bir yükseliş kaydettiğini ileri sürüyor ve bu yükselişi dört faktörle açıklıyorlar: 2021'den 2022'ye sürekli artan yüksek enflasyon; AKP'nin bu dönemde artan eylemlere görece toleranslı davranmak zorunda kalması; pandemi ve özellikle 2022 başındaki grev dalgası için sosyalist/militan nitelikli bağımsız sendikacılığın olumlu katkısı. Yazarların çalışmada yer verdiği veriler, kırk yılı aşkın süredir otoriterlik ve neoliberalizmin ikili baskısı altındaki Türkiye işçi sınıfının kayda değer bir mücadele ortaya koyduğunu gösteriyor.

Katalizatör Olarak Virüs: Türkiye'de Hegemonya Mücadeleleri, Alp Kayserilioğlu'nun sayımıza yapmış olduğu katkının başlığını oluşturuyor. Kayserilioğlu, koronavirüs pandemisinin Türkiye'de ondan öncesinde varolan AKP önderliğindeki rejimin hegemonya krizini şiddetlendirdiğini ifade ediyor. Yazara göre, Haziran 2013'deki isyan dalgalarında belki de en keskin şekilde ifadesini bulan ve aslen başlayan bu kriz süreci içinde, AKP öncü siyasi pozisyonunu ancak devlet içinde yeni ittifaklar kurarak, söylem ve siyasal pratikte neo-milliyetçi bir tarza geçerek ve neoliberal ortodoksiden gitgide ayrışan bir ekonomi politikası ekseninde geliştirdiği bir otoriterleşme süreciyle koruyabildi. Yazıda bu otoriterleşme sürecinin siyasal istikrarı değil, tam tersine kapsamlı bir istikrarsızlık getirdiği gösteriliyor. Toplumun hemen hemen her konuda keskin bir biçimde yarı yarıya bölündüğü, devlet içinde kışkırmaların süregittiği dile getiriliyor. 2019 yerel seçimlerinin ilk kez seçimler ekseninde bir toplumsal eksen kaymasını ortaya koyduğu belirtiliyor. Ardından da Koronavirüs pandemisinin var olan kriz öğelerini ve çelişkileri şiddetlendirdiği tezi savunuluyor.

Sayımız, Müge Neda Altınoklu'nun *Eski Mücadele, Yeni Gerilim: İstanbul Taksi Krizi Üzerine Bir Değerlendirme* adlı çalışmasıyla devam ediyor. Altınoklu çalışmasında, kent içi ulaşımdaki toplumsal mücadelelerin özgün ve güncel koşullardaki uzantısı anlamına gelen taksi krizinin, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) döneminde devlet-toplum ilişkisinin değişen niteliği çerçevesinde farklı bir anlama sahip olduğunu belirtiyor. Bu gerilim içerisinde bir mesleki örgüt olarak İstanbul Taksici Esnafı Odası krizin tırmanmasında ve değişen güç dengesinde eski ittifakların pekişmesinde önemli rol oynadığı görüşünü dile getiriyor. Ayrıca, 2022 senesinde odanın düzenlediği İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) karşıtı eylemin yanı sıra benimsediği söylemler, ideolojik konumlanış itibarıyla taksici esnafının AKP'nin çok boyutlu hegemonya projesinin yeniden üretiminde oynadığı çevresel rolünün önemine değiniyor. Çalışma, İstanbul Taksici Esnafı Odasının yapı ve işleyiş mekanizmaları, hegemonik mücadeleye dahil olma motivasyonları, örgütlenmeleri, karar alma süreçleri ve bunların siyasi sonuçlar üzerindeki fiili etkileri üzerinden taksicilerin neoliberal devletin otoriterleşme sürecindeki meşrulaştırıcı rolünü değerlendiriyor.

Koronavirüsün toplumsal ve siyasi etkileri tartışan bir diğer çalışma ise Taşkın Toprak İpek'in kaleme almış olduğu *"Salgın Bir Toplumsal Düzen Sorunudur": Covid-19 Döneminde Batı Avrupa'da Polis Pratikleri* isimli makale. Çalışma salgının, küresel eşitsizliği ve yeniden dağıtım sorunlarını arttırdığı tespiti üzerine oturmaktadır. Giderek bozulan toplumsal yapıyı dengelemek için polis gücünün seferber edildiği altı çizilen önemli noktalardan birisidir. Bu süreçte polisin dört çekirdek ilkeyi temel aldığı ifade edilmektedir: özel mülkiyet, düzen, güvenlik ve pasifikasyon. İpek, Covid-19 salgınında polisin bu ilkeler üzerinden orta ve alt toplumsal sınıfları, şehirli yoksulları ve etnik azınlıkları disipline etmeye çalıştığını öne sürmektedir. Polis pratiklerinin madun sınıfları kurbanlaştırdığı görüşünü savunmaktadır.

Costas Gousis'in *Yunanistan'daki Pakistanlı topluluğu ve 2010'larda Altın Şafak'a Karşı Antifaşist Mücadeleye Katkısı* isimli çalışması Ecehan Balta tarafından Türkçeye çevrildi. Gousis bu çalışmada, Altın Şafak davasının, Nürnberg mahkemelerinden bu yana faşist bir suç örgütüne yönelik en büyük dava olarak nitelendirildiğini belirtiyor. Altın Şafak'a karşı kazanılan zaferin, önceki yıllarda Altın Şafak'la yüzleşen daha geniş antifaşist hareketin bir parçası olan sivil eylem avukatlarına, mağdur ailelerine,

sendikacılara ve göçmen topluluklarına ait büyük bir siyasi ve hukuki başarı olduğunu belirtiyor. Göçmen toplulukların antifaşist hareket içindeki rolünün anlaşılmasına katkıda bulunan bu makale, Yunanistan'da yaşayan Pakistanlılar Topluluğu *Birlik*'in 2010'larda yükselen ırkçılık ve faşist tehditle ilgili yeni zorlukların üstesinden gelmek için faaliyetlerini nasıl yeniden düzenlediğini araştırıyor.

Sayımız Rosa Vasilaki ile George Souvlis'in kaleme aldığı ve Kasım Akbaş'ın çevirdiği, *Altın Şafak'tan Sonra: Yunanistan'da Aşırı Sağın Yayılması ve Dönüşümü* isimli çalışmayla devam ediyor. Yazarlara göre, Yunanistan'daki günümüz aşırı sağına ilişkin mevcut literatür, Altın Şafak'ın parlamento içi ve dışı faaliyet ve söylemlerine odaklanmış; hukuki varlığını muhafaza ettiği dönemde ve hakkında yargı verildikten sonra, retorik ve pratiklerinin sosyal yapıya nasıl yayıldığı, diğer siyasi aktörler tarafından nasıl benimsendiği meselesini bir kenara bırakmıştır. Kaleme almış oldukları makale ise Ekim 2020'de Nazi Partisinin mahkûm edilmesinin ardından, Altın Şafak tarafından kullanılanlara benzer söylemsel kalıpların çeşitli örgütler, önde gelen medya organları ve gazeteler, silahlı kuvvetler subayları ve Yunan Ortodoks kilisesi rahiplerinin yanı sıra feminist ve LGBTQI aktörler tarafından nasıl kullanıldığını ele alıyor. Yazarlar her ne kadar bu ideoloji, ele alınan her bir kurumun mesleki/profesyonel ve siyasi merceği tarafından yeniden tanımlanmış ve dolayımlanmış olsa da, bu fikirlerin Altın Şafak'ın destekçileri ve üyeleriyle sınırlı istisnai bir söylem olmaktan çok uzak olduğunu, Yunan toplumunun daha geniş katmanlarına tam da bu kurumlar tarafından yayıldığını ortaya koyuyor. İddialarını yapmış oldukları kapsamlı saha araştırması ile destekliyorlar.

Sayımızda son olarak bir kitap eleştirisine yer veriyoruz. Baran Şahinli, Eric R. Wolf'un *Avrupa ve Tarihsiz Halklar* başlıklı kitabını Praksis okurları için değerlendiriyor. Şahinli, kapitalizmin doğuşu ve yayılmasını anlatan bu klasikleşmiş eserin Marksist teoriden faydalanarak söz konusu süreçte halkların tarihinin aslında birbirine ne kadar bağlı olduğunu ortaya koymayı başardığını ifade ediyor.

Tarihsel Materyalizm Türkiye Konferanslarının ikincisini 2024 yılında yapmayı planlıyoruz. Bu konferansa hem sunum yaparak, hem de dinleyici olarak katkı vermek için www.praksis.org web sitemizi takip edebilirsiniz.

İyi okumalar.